

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als archeologische site van het Romeins castellum op het Loveld in Aalter

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1; laatst gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op de adviesvraag bij het college van burgemeester en schepenen van Aalter, ingediend op 22 januari 2016; Overwegende dat het advies niet tijdig is meegedeeld en dus geacht wordt gunstig te zijn;

Gelet op het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, leefmilieu, natuur en energie, mobiliteit en openbare werken, landbouw en visserij, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, gegeven op 10 maart 2016, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende het waarderend onderzoek naar de Romeinse site Aalter Loveld, uitgevoerd door Ghent Archaeological Team bvba-Ugent in opdracht van het agentschap Onroerend Erfgoed, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het administratief dossier;

Overwegende de archeologische waarde van het Romeins castellum op het Loveld in Aalter die als volgt wordt omschreven:

De datering en positie van het castellum op het Loveld in Aalter maken de archeologische site uniek. Vermoedelijk speelde deze een cruciale rol bij de uitbouw van het Romeins militair verdedigingssysteem in Vlaanderen in de 1ste eeuw na Christus.

Enerzijds valt de oprichting van het kamp van Aalter Loveld veel vroeger dan de andere gekende castella, anderzijds bevindt het zich in het binnenland. Wat betreft de datering, is de vindplaats één van de weinige voorbeelden van vroege kampen waarvan voldoende bewijs aan de hand van opgravingen voorhanden is om met zekerheid de functie van castellum te bevestigen. Ook voor de periode 70-170 na Christus zijn in Vlaanderen weinig data voorhanden over Romeinse militaire sites. Op basis van datering in combinatie met de functie als castellum is de vindplaats dus als zeer zeldzaam te catalogeren.

Door de goede bewaringstoestand bevat het bodemarchief van het castellum op het Loveld in Aalter waardevolle informatie over de oprichting, inrichting en organisatie van een Romeins castellum, die enkel via archeologisch onderzoek kan ontsloten worden.

De meerwaarde van het castellum op het Loveld in Aalter zit vooral in de aanwezigheid van een relatief langdurige militaire occupatie binnen de regio. Het vertegenwoordigt van de 1ste tot en met de 3de eeuw de aanwezigheid van Rome in het gebied en kan als motor hebben gefungeerd voor de economische en culturele ontwikkelingen binnen dit gebied.

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als archeologische site: het Romeins castellum op het Loveld in Aalter bekend ten kadaster: Aalter, 2de afdeling, sectie C, 587V, 587W, 587X, 587S2, 587R2, 588D, 588E, 588F, 588G, 589D, 589E, 589G, 589K, 589L, 589M, 590G, 590H, 590K, 591D2, 591E2, 591F2, 591K2, 591M2, 591N2, 601C, 601D, 602A, 603B, 603C, 604C, 604D, 605F, 605G, 607B, 608H, 609D, 610A, 610B, 612W, 612X, 612Y, 616K2 en deel uitmakend van het openbaar domein.

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het Romeins castellum op het Loveld in Aalter heeft een archeologische waarde. De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van deze archeologische site zijn:

Het Romeins castellum bevindt zich op een sterk uitgesproken tertiaire opduiking van de Formatie van Aalter (Midden Eoceen), aan de rand van de cuesta in de Vlaamse vallei. De site wordt gekenmerkt door steile hellingen langs de noord-, zuid- en oostzijde van de opduiking. Deze topografische situatie, die zorgde voor een strategische positie, was bepalend voor de inplanting van het castellum. Het zicht op de opduiking waarop het castellum is gelegen, wordt enigszins belemmerd door de bebouwing, maar toch springt de locatie in het zicht als de site vanuit het zuiden wordt benaderd. Ook op de Loveldlaan en aan de voet van de zuidwestelijke flank van de opduiking kan aan de hand van het reliëfverschil de strategische positie van het kamp worden waargenomen.

De meest duidelijke aanwijzingen voor het bestaan van een Romeins castellum op het Loveld in Aalter werden aangetroffen op perceelnummer 588G (afdeling 2, sectie C). De dubbele noordoostelijke kampgracht kon hier over 12 meter gevolgd worden en ook de noordwestelijke kampgrachten werden door middel van een kleine controlesleuf waargenomen tegen de Loveldlaan aan. Verder werden ook de goed bewaarde en diep gefundeerde paalkuilen van een hoektoren onderzocht.

Het meerfasige verdedigingssysteem met dubbele grachten is typisch voor hout-aarde castella. De binnenste gracht was bewaard tot maximaal 2 meter breed en 80 centimeter diep. De buitenste gracht was maximaal 4,2 meter breed en was bewaard tot 1,4 meter onder het opgravingsvlak. De onderlinge afstand tussen de twee grachten bedroeg 3,5 meter. Het ontbreken van archeologische sporen in deze tussenruimte duidt op de aanwezigheid van een aarden wal. Chronologisch kunnen drie fasen onderscheiden worden, met een oudste fase met grachten met vlakke bodem uit de vroege Keizertijd (pre-Claudisch), een tweede fase met spitsgrachten vermoedelijk te dateren tussen 50/60 en 140 na Christus, en een laatste fase met spitsgrachten uit de Antonijnse periode (2de eeuw). Het grachtensysteem werd aan de binnenzijde van het kamp door een palissade geflankeerd. Aan deze binnenzijde werd tevens een palenconfiguratie (7 bij 8 meter) bestaande uit zes zware paalgaten aangetroffen. Deze robuuste constructie maakte deel uit van een (hoek)toren die samen met de grachten en de flankerende borstwering het verdedigingssysteem voor het militair kamp vormde. Achter de

kampgrachten, aan de binnenzijde van het kamp werden ook twee rijen kleine en één rij zware paalkuilen terug gevonden die parallel aan de gracht en met een regelmatige tussenafstand (op één rij) ten opzichte van elkaar waren geplaatst. Deze sporen werden geïnterpreteerd als een rij stutpalen voor een palissade en/of aarden wal die met planken was beschoeid. De doorsnedes van de noordoostelijke kampgrachten tonen duidelijk drie fasen van aanleg. Van een eerste fase lijken de grachtwanden snel ingestort te zijn waarna de gracht ook werd opgevuld. De gracht lijkt niet direct een V-vormig profiel te hebben gehad. De buitenste gracht lijkt voor de instorting van de bovenste grachtwand wel een relatief rechte buitenwand te hebben gehad en kan mogelijk als fossa Punica gezien worden.

De afmetingen van het castellum in al zijn fasen zijn vandaag niet exact gekend. Er wordt op basis van de opgraving van 2008 en de opvallende topografie vermoed dat het in grote lijnen een rechthoek vormt van circa 150 bij 250 meter. Dit is gebaseerd op de positie van de noordwestelijke en noordoostelijke kampgrachten aangesneden in 2008, op een opvallende rechte hoek in de topografie, met andere woorden de westelijke hoek van het kamp zichtbaar op het digitaal hoogtemodel en op topografische kaarten en op het feit dat een oude perceelsgrens net op deze hoek uitkomt en in het verlengde ligt van de noordwestelijke kampgracht. De afmetingen doen zo denken aan het Romeins castellum van Aardenburg.

Zeer indicatief voor een militaire aanwezigheid is verder ook de stenen waterput die aan het licht kwam ter hoogte van de Loveldlaan 23. Hierdoor kan verondersteld worden dat de put deel uitmaakte van het castellum of minstens een onderdeel was van de militaire uitbouw rond het kamp. Deze put is echter gesitueerd buiten de veronderstelde afmetingen van de derde kampfase. Dit gegeven en de datering van de opgave van de put in de 3de eeuw geven aan dat er wellicht sprake is van een latere (4de) fase van het kamp waarbinnen de waterput valt. Een occupatiefase waar op dit moment weinig over gekend is.

Het castellum was voornamelijk in gebruik vanaf de vroeg-Romeinse tijd tot eind 2de eeuw. De jongere sporen zoals de hierboven vermelde waterput behoren wellicht tot een latere nog niet gekende fase van het kamp.

Art.3. Voor de beschermde archeologische site gelden de volgende beheersdoelstellingen:

De bescherming van het Romeins castellum op het Loveld in Aalter als archeologische site beoogt zo veel als mogelijk een behoud van het archeologisch erfgoed op de plaats waar het zich in de bodem bevindt (een behoud in situ). Een belangrijke beheersdoelstelling met het oog op een behoud in situ is het vermijden van ingrepen in de bodem dieper dan 30-35 centimeter.

In de delen van de site die in parkgebied liggen (code gewestplan 0500), kan daadwerkelijk gestreefd worden naar maximaal behoud in situ van de archeologische erfgoedwaarden. In de delen van de site die in woongebied (code gewestplan 0100) of in woonparken (code gewestplan 0140) liggen, kan het streefdoel zijn om in het kader van noodzakelijke ontwikkelingen bij de planvorming de ingrepen in de bodem tot een absoluut minimum te beperken. De opmaak van een beheersplan kan hierbij een belangrijk houvast vormen. Indien er toch ingrepen nodig zijn, is het aangewezen om bij het noodzakelijke archeologisch onderzoek precies te omschrijven wat nog aan archeologisch erfgoed rest na de ingrepen. Deze informatie zal in combinatie met het ex-situ beheer van de site de zorg voor dit waardevolle bodemarchief ten goede komen.

De site van het Romeins castellum op het Loveld in Aalter komt visueel nog goed tot uiting vanuit het zuiden en het zuidwesten. Het behouden van deze visuele waarneembaarheid is dan ook een beheersdoelstelling.

Art. 4. Voor de beschermde archeologische site gelden de volgende voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud:

De zakelijkrechthouder en de gebruiker van de beschermde archeologische site zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood;
- 5° er voor te zorgen dat er geen metaaldetectie wordt uitgevoerd op de terreinen van het beschermd goed;

Art. 5. Voor de volgende handelingen moet een toelating worden aangevraagd:

Voor de percelen opgenomen in de bescherming:

- 1° het wijzigen van het microreliëf;
- 2° elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de landschapskenmerken tot gevolg heeft, met uitzondering van cultuurgewassen, onder meer voor de landbouw, en tuinbeplanting;
- 3° graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
- 4° het plaatsen van ondergrondse leidingen;
- 5° het aanleggen of wijzigen van wegen en paden;
- 6° het aanplanten, vellen, rooien en ontstronken van bomen;
- 7° het plaggen en het afvoeren van de plaggen;

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

27 MEI 2016

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS